

Bilaga Y: Exempel på regional VA-samverkan

Sjuhäradssamverkan

För att dra lärdom av tidigare arbeten inom regionalisering kontaktades Kjell Kihlberg (KK) som tidigare arbetat i Örebro och Borås samt varit delaktig i Svenskt Vattens rörnätskommitté (SVU).

Det är en allmän trend att regionalisera och i regionaliseringsarbete bör frågorna handla om, Varför ska vi göra detta? Vem vill ha regionalisering? Vad är efterfrågan?

Enligt KK finns det oftast inga förlorare, bara vinnare. Vid regionalisering går det att anställa specialister och på så sätt behålla kompetens inom företaget och samtidigt blir det en del ekonomiska vinster.

I regionaliseringsarbeten bör man fokusera på de påverkbara kostnaderna såsom förebyggande underhåll och förnyelse och inte kapitalkostnader och driftkostnader. Överlag behöver branschen jobba mot en högre/relevant taxa

Så varför ska VA-samverkan genomföras? De stordriftsfördelar som KK pekade på var att effektiviteten ökade, att det var lättare att möta myndighetskrav på administrativa uppgifter, att personalförsörjning i en större organisation ger bättre karriärmöjligheter och att det bildas ett underlag för specialister. När det gäller små organisationer blir de ofta beroende av konsulter, de behöver ha en stor bredd och de innebär begränsad specialistkompetens men de har lokalkännedom.

Borås har 100 000 invånare och i samarbete med fler kommuner som hade 40 000 invånare och färre skulle det ske en regionalisering. Möjligheterna för de intresserade kommunerna skulle analysera, men även med blickar mot övriga kommuner. Totalt blev 8 kommuner tillfrågade.

Regionaliseringsarbete för Sjuhäradskommunerna påbörjades i Borås men avstannade på grund av en omorganisation. Det fanns Samverkansgrupper i Sjuhärad där VA-chefsgrupp träffas två gånger per år, driftpersonal träffas mindre regelbundet, projektgrupper samverkade kring specifika problem och utbildningstillfällen – t ex. el-säkerhet hölls, en kontaktlista uppdaterades, en förteckning över nödmateriäl gjordes, ett utkast till en gemensam hemsida togs fram, NSVA startades och en förfrågan ställdes till politikerna i kommunerna om VA-samverkan.

De samverkansområden som togs fram i arbetet med Sjuhäradskommunerna var:

- Utbildning
- Erfarenhetsutbyte – lära av varandra
- Personalbehov
- Kundtjänst – kundfaktureringar – (administration)
- Upphandling
- Laboratorietjänster
- HACCP – specialistkunskap
- Uppströmsarbeten – industrikontroll – REVAQ
- Läcksökning på vattenledningsnätet – specialist behövs, här går det att samverka
- Materialförteckning
- Rörnätsunderhåll
- Rörmateriäl/rördelar – jourtelefonnummer
- Beredskap och beredskaps-backup (andra person)
- Stöd i krissituationer – t ex. stora vattenläckor – ha en hemsida med nödmateriäl i närliggande kommuner
- Stöd i krissituationer - t ex. otjänligt vatten, här finns VAKA till hjälp
- Gränsöverskridande verksamhet – t ex. stugområden som ligger i en kommun men servas av en annan kommun
- Övervakningssystem – styrsystem

- Kartsystem
- Slamfrågor

På frågan om vad kan man ha för olika VA-organisationer, finns ett flertal svar enligt KK. Man kan regionalisera olika delar av verksamheten, om man gör samverkan, tecknas avtal med varandra och om samverkan går bra kan man bilda en juridisk organisation/person. Om det däremot skapas en förvaltning erhålls styrbarhet men historiken finns kvar. Om ett bolag skapas får man management, identitet. Om man anlitar en entreprenör bildas konkurrens och samverkan ger en helhet, specialisering och stordrift enligt KK.

Gästrikevatten

Under projektets gång skedde även erfarenhetutbyte med Mats Rostö (MR) på Gästrikevatten som är ett kommunalt bolag, bestående av 4 kommuner, Gävle, Hofors, Ockelbo, Älvkarleby. Det skapades 2008 då Mats Rostö anställdes som VD, Mats har förflutit i Ramböll och Norrvatten. Gästrikevatten tar ansvar för den dagliga driften likt Roslagsvatten och kommunerna har egen bestämmanderätt. Regionfrågor som slam, dricksvatten, energi och avfall hanteras inom Gästrikevatten. Ursprungligen skapades Gästrikevatten på uppdrag av Gästrikerådet.

Syftet med hopslagningen 2008 var inte ekonomiska vinster utan att:

- Får ut mer VA-tjänster per krona
- Man får mer valuta för sina pengar
- Och får en bättre påverkanskraft (ffa i förhållande till kommunens egna frågor som omsorg, exploatering, VA behöver inte alltid backa)
- Vi har redan billigt vatten

MR menar att de arbetar ur två perspektiv, dels positivt utifrån regionalisering och dessutom ta vara på den lokala kunskapen. Man behöver tänka lokalpolitiskt och även fundera över hur man upphandlar ramavtal, ska det bara vara de största eller behöver man även göra det möjligt för de lokala leverantörerna att överleva. Ser framtida försörjningsfrågor som regionala vattenförsörjningsplaner.

Till en början genomfördes en stor mängd kunskapsutbyten i form av praos. Framförallt arbetar man lokalt vad gäller drift men för tekniker, planerare och ritare mm kan man jobba över alla 4 kommuner. Under de fem år som gått sedan sammanslagningen har organisationen förändrats, t.ex. vad gäller beredskap har man olika funktioner, det är alltid en som har lokal anknytning. Tidigare chefsgrupp som fanns i de 4 kommunerna har arbetats om och via naturlig avgång (pension mm) har återrekrytering gjorts till Gästrikevatten. Vid hopslagningen var det 79 årsarbetare som jobbade med VA – frågor och nu efter 5 år är det 68 årsarbetare, det innebär att administration har slagits ihop och det i sig har gjort att man utökat antalet utredare och tekniker samt att det finns en jurist på Gästrikevatten vilket inte var möjligt förut. Till en början var det stor skillnad mellan kommunerna – lönesättningar, kvalitet på nätet, kontroll av anläggningar och villighet till framförhållning mm, nu efterfrågar styrelsen för Gästrikevatten behovsanalyser samt prioritering.

Politiker från de små kommunerna menar att de inte skulle klara sig utan Gästrikevatten, det är i en liten kommun som balansen på antalet pe som ska dela på VA-taxan blir väldigt dyr för att kunna hålla en acceptabel standard. För att nå politikerna bör man prata både om ekonomiska värden samt det som Va-tjänstemännen gärna pratar om, mjuka värden (det som förbättrar VA-tjänsterna). I ett kommunalt bolag som Gästrikevatten kan man ha en talesman på KS och KF vilket skapar förtroende, långsiktighet. Nu ställer sig politikerna inte bara frågan – ska vi göra det här? eller ingenting? utan mer frågan vad ska vi göra istället. Att ha en hög taxa beror inte alltid på att man har dålig framförhållning, det kan också bero på väldigt bra arbete med underhåll mm. Gästrikerådet har gett kommunchefen i Gävle i uppdrag att arbeta positivt för regionalisering och de gånger MR har behov

av att överbrygga mellan tjänstemän och politiken används kommunchefen som projektledare för olika projekt.

Det som MR anser vara viktigt är att VA är samhällsbyggare med ett långsiktigt ansvar, dessutom är VA-verksamheten självfinansierande och tar inte ut några vinster – det är redan billigt med VA-tjänster.

NSVA – Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp

På den workshop som projektet anordnade bjöds Ulf Thysell (UT), VD för NSVA in som föreläsare. En sammanfattning av presentationen ges nedan. NSVA står för Nordvästra Skånes Vatten och Avlopp AB, här ingår kommuner som Bjuv, Båstad, Helsingborg, Landkrona, Svalöv, Åstorp. Det sammanlagda invånarantalet är 229 935 st där Helsingborg är störst.

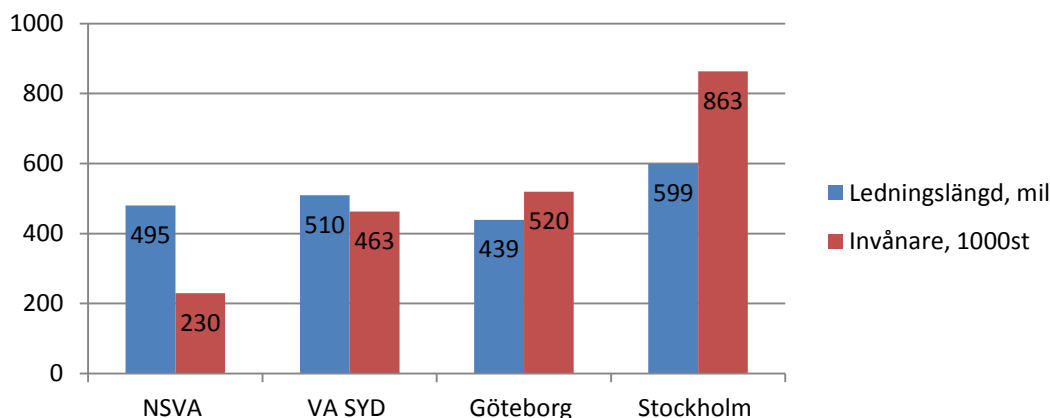
Under 90-talet startades utredningar om sammanslagning och dessa återupptogs 2005 – 2006 Bolaget startades under 2009 och en ny VD anställdes 2011. Inte förens under budgetåret 2013 var driftskostnaderna under kontroll och med hjälp av planering effektiviserades driften. NSVA sköter VA-verksamheten i ägarkommuner på uppdrag av respektive kommun. Huvudprocesser är att leverera dricksvatten, ta hand om dagvatten och rena spillvatten. NSVA har blivit en organisation med 145 medarbetare som arbetar med hela kedjan från dricksvattenproduktion till avloppsrening. Specialister har ett stort ansvar för verksamhetens utveckling. Driften är uppdelad i norr och söder.

De utmaningar som NSVA stod inför var 6 kommuner som hade avloppsreningsverk, pumpstationer, vattenverk vattentorn och ledningsnät i olika mängd och standard.

Antal anläggningar

(st)	Bjuv	Båstad	Helsingborg	Landkrona	Svalöv	Åstorp	Totalt
Avloppsreningsverk	2	1	1	1	4	2	11
Pumpstationer	29	26	91	77	20	25	268
Vattenverk	1	12	1	1	4	2	21
Vattentorn/ Högreservoar	3	9	1	1	3	1	18

I en jämförelse som NSVA gjort kan man se att ledningslängden och invånarantalet inte är i förhållande till varandra i de olika områdena. I NSVA´s fall har de ett lågt invånaravtal i förhållande till ledningslängd, och Stockholm har högt invånarantal per mil ledningslängd.

NSVA står för att säkra VA-kompetens i regionen, utföra optimal utveckling av det regionala VA - systemet och vara ett föredöme för samverkan i Nordvästra Skåne, tex en ev. framtida regional dricksvattenförsörjning i Nordvästra Skåne tillsammans med Sydsvatten. I och med samverkan, skapas långsiktigt hållbara vattentjänster, där tex en sammanslagning av två omoderna avloppsreningsverk slås ihop till ett.

När frågan ställs om varför samverka bör genomföras svarar UT att det bildas kompetensförsörjning, att det är lättare att möta framtidens utmaningar och att det går att effektivt utnyttja gemensamma resurser.

NSVA har samverkan med VA Syd och Sydsvatten när det gäller forskning och utveckling, när det gäller teknik finns VA-Teknik Södra och även Water Innovation (WIN).

UT anser att när det gäller rekrytering och utbildning ses det som positivt att NSVA är en stor aktör som har en tydlig profil och där det finns stora möjligheter till karriärvägar, specialistkompetens och kollegor.

I NSVA´s modell har kommunerna kvar det viktiga inflytandet genom huvudmannskapet och ägande av anläggningarna, VA-taxor, investeringar, verksamhetsområde samt att ABVA beslutas av Kommunfullmäktige precis som tidigare. Kostnader för huvudmannskap (nämnd, beställare) och anläggningarnas kostnader (avskrivning och kapitalkostnad) ligger kvar i kommunen

De viktiga principerna för NSVA är att alla delägare äger lika mycket och alla har samma inflytande, varje delägare står för sina särkostnader. Samkostnaderna fördelas på ett solidariskt sätt mellan delägarna (i princip efter befolkning) och varje kommun behandlas utifrån sina förutsättningar och sitt utgångsläge. Framgångsfaktorerna för NSVA är för är öppenhet, transparens och trovärdighet.